

ARAŞTIRMA MAKALESİ | RESEARCH ARTICLE

Gönderim Tarihi: 19.09.2020 | Kabul Tarihi: 27.11.2020

E-DÖNÜŞÜMÜN MUHASEBE MESLEK MENSUPLARINDA MEMNUNİYET DÜZEYİ: BURSA İLİ ÖRNEĞİ

İsmail BEKÇİ

Prof.Dr., Süleyman Demirel
Üniversitesi
ismailbekci@sdu.edu.tr
<http://orcid.org/0000-0002-9862-737X>

Ali APALI

Doç.Dr., Burdur Mehmet Akif
Ersoy Üniversitesi
aapali@mehmetakif.edu.tr
<http://orcid.org/0000-0002-3521-0150>

Menekşe ENGİN

Bilim Uzmanı, Burdur Mehmet
Akif Ersoy Üniversitesi
menekse.engin@yahoo.com.tr
<http://orcid.org/0000-0003-4283-9843>

Atıf / Citation: Bekci, İ., Apalı, A., Engin, M. (2020). E-Dönüşümün Muhasebe Meslek Mensuplarında Memnuniyet Düzeyi: Bursa İli Örneği. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, (INIJOSS)*, 9(2), 579-596.

Öz

Küreselleşme ile birlikte bilgi teknolojilerindeki gelişmelerde hızlı bir şekilde gelişme göstermiştir. Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler ve ilerlemeler hayatın her alanını etkilediği gibi muhasebe alanında da gelişmelere yol açmıştır. Muhasebede E-uygulamaların kullanılmaya geçilmesi de bilgi teknolojilerinin getirdiği en son yeniliklerden biri olmuştur. Hazine ve Maliye Bakanlığı bilgi teknolojilerinde yaşanan bu gelişmelere ve değişmelere paralel olarak, vergi gelirlerini arttırmak, vergi toplama maliyetini düşürmek, vergi kaybını önlemek, kayıt dışı ekonomiyi tespit etmek, bilgiyi ve denetimi hızlandırmak amacı ile e-dönüşüm sürecini başlatmıştır. Maliye Bakanlığının e-dönüşüm süreci özellikle muhasebe meslek mensuplarını yakından etkilemiştir. Bu araştırmanın amacı, muhasebe meslek mensuplarının maliye bakanlığının e-dönüşümü sürecine ilişkin memnuniyet düzeylerinin tespit edilmesi amacı ile araştırılmıştır. Bu amaçla, Bursa İlinde faaliyette bulunan tesadüfi örneklem yolu ile seçilen 380 muhasebe meslek mensubuna anket çalışması uygulanmıştır. Muhasebe meslek mensuplarına uygulanan anket sorularına güvenilirlik analizi uygulanmış, katılımcıların demografik özelliklerinin yüzde ve frekans dağılımları incelenmiş ve anket sorularının amaca uygun bir şekilde 7 adet hipotez kurulmuştur. 6 hipoteze One Way Anova testi uygulanmış ve 1 hipoteze de independent sample t testi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda ise muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecine ilişkin memnuniyet düzeyleri yaş, cinsiyet, öğrenim türü, mesleki unvan, mesleki tecrübe, mükellef sayısı ve aylık ortalama gelir düzeyine göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bursa İli, Smmmm, E-Dönüşüm.

INVESTIGATION OF SATISFACTION LEVELS OF E-TRANSFORMATION OF ACCOUNTING PROFESSIONAL MEMBERS: EXAMPLE OF BURSA

Abstract

Along with globalization, developments in information technologies have rapidly improved. The developments and advances in information technologies have affected all areas of life as well as led to developments in the field of accounting. The introduction of E-applications in accounting has also been one of the latest innovations brought by information technologies. In line with these developments and changes in information technologies, the Ministry of Treasury and Finance initiated the e-transformation process in order to increase tax revenues, reduce tax collection costs, prevent tax loss, identify the informal economy, and accelerate information and control. The e-transformation process of the ministry of finance has particularly affected the professional accountants. In line with this effect, the satisfaction level of the professors is determined as the aim of the research, the subject of the research, and the satisfaction levels of the e-transformation process under the supervision of the descriptive variables. Within the scope of this purpose, a questionnaire was applied to 380 professional accountants who were selected by random sampling operating in Bursa. Reliability analysis was applied to the data obtained from the questionnaire applied to professional accountants, and the percentage and frequency distributions of the participants' descriptive data were examined. 7 hypotheses have been established in accordance with the purpose with the survey data. 6 hypotheses were investigated using One Way Anova test and 1 hypothesis was investigated using independent sample t test. As a result of the research, it was concluded that the satisfaction levels of the professional accountants for e-transformation process differ according to age, gender, type of education, professional title, professional experience, number of taxpayers and monthly average income.

Keywords: Bursa, Professional Accountant, E-Transformation.

Giriş

Yaşadığımız yüzyılda teknolojik hayatta yaşanan gelişmeler ve yenilikler hayatın her alanına etki etmektedir. Dijitalleşen dünyada, kamu işlemlerinde ve diğer işlemlerde teknolojik araçların ve internetin kullanılması kaçınılmaz bir zorunluluk haline gelmiştir. Teknolojik gelişmelerin muhasebe uygulamalarını da yakından etkilediği söylenebilmektedir. Çağımızda dijitalleşme ile birlikte muhasebe uygulamalarında elektronik dönüşüm süreci başlamış ve hızlı bir biçimde ilerleme göstermiştir. Bu doğrultuda muhasebe işlemleri de kâğıt ortamından elektronik ortama hızlı bir biçimde taşınmıştır.

Ülkemizde elektronik dönüşüm süreci çoğu ülkeden çok daha önce başlamıştır. Ülkemizde elektronik dönüşüm (e-Dönüşüm) sürecinde elektronik ortamdaki düzenlemelere yetkili kuruluş Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) olup, GİB tarafından elektronik belge (e-Belge) ve elektronik defter (e-Defter) uygulamalarına geçiş sağlanmıştır. Muhasebenin en temel ve genel işlevlerinde ilki belgelemektir. Bu amaçla öncelikle e-belge olarak temel belge, elektronik fatura (e-fatura)'dır. E-faturanın uygulanması ile başlayan süreçte belirli kriterlere göre kullanım zorunluluğu getirilerek uygulamaya sokulmuştur. Devam eden süreçte ise bu uygulamaların kapsamı genişletilmiştir. E-dönüşümün devam eden sürecinde kayıt dışı ekonomiyi tespit edebilmek, vergi kaçakçılığının önüne geçebilmek, denetimi hızlı ve güvenilir olarak yapabilmek, aynı zamanda bilgiye erişimi kolaylaştırmak ve hızlandırmak, ortaya çıkan maliyetlerden tasarruf edebilmek gibi birçok amaç ile e-dönüşüm uygulamasının kapsamı genişletilerek uygulamaya daha geniş bir kitle dâhil edilerek devam edilmiştir. Kayıt dışılığın önlenmesi ve vergi kanunlarına uyumun sağlanabilmesi

amacı ile başlatılan muhasebe uygulamalarında e-dönüşüm ile E-Fatura, E-Defter, E-Arşiv, E-Bilet, E-Serbest meslek makbuzu, E-İrsaliye, E-Müstahsil makbuzu gibi uygulamalarda kullanıma girmiştir.

Muhasebe uygulamalarının en temel parçası olan muhasebe meslek mensupları, e-dönüşüm sürecinde e-dönüşüme gönüllü veya zorunlu olarak hizmet vermeye başlamışlardır. E-dönüşüm sürecinin uygulanmaya başlaması ile birlikte sistemsel, teknik veya kişilerin kendilerinden kaynaklanan çeşitli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan mevcut sorunlardan hiç kuşkusuz etkilenen muhasebe meslek mensupları olmuştur. Dolayısı ile çalışmanın amacı Bursa ilinde aktif olarak faaliyette bulunan tesadüfi örneklem yolu ile seçilen 380 muhasebe meslek mensubunun e-dönüşüm sürecindeki memnuniyet düzeylerinin tespit edilmesi amacı ile araştırılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde muhasebe uygulamalarında e-dönüşüm ve e-dönüşüm ile ilgili teorik bilgilere ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde konu kapsamında genel literatür araştırması yapılmış ve konu ile yakından ilgili araştırmaların literatür özeti verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Bursa ilinde faaliyette bulunan 380 muhasebe meslek mensubuna 5'li likert ölçeği ile hazırlanmış anket uygulanmıştır. Anket verileri SPSS programında analiz edilmiştir. Devam eden kısımda çalışma verilerine güvenirlilik analizi uygulanmış, daha sonrasında hem frekans hem de yüzde dağılımları verilerek yargı sorularının verileri analize tabi tutularak hipotezler test edilmiştir. Son olarak çalışma, sonuç ve öneriler ile tamamlanmıştır.

1. Muhasebe Uygulamalarında E-Dönüşüm

Günümüzde bilişim teknolojilerin hızlı bir şekilde ilerlemesi ve gelişmesi muhasebe uygulamalarına etki etmiştir. Bilişim teknolojilerindeki gelişmeler ile muhasebe uygulamalarında geleneksel yöntemler terk edilmiş ve geleneksel yöntemin basamakları olan; belgeleme, kaydetme, defterlere nakil ve doğrulama gibi işlemlerin hepsinde değişikliği gidilmiştir. Bu sebeple günümüzde muhasebe uygulamaları artık bu işlevini yitirmiş ve giderek bilgi teknolojisine dayalı bir işleme dönüşmüştür (Güney ve Özyiğit, 2015: 287).

Muhasebe uygulamalarının bilgi teknolojileri ve iletişim teknolojileri ile olan uyumu, etkileşimi muhasebenin elektronik dönüşümden ve gelişimden ayrı kalmamasını sağlamıştır. Bu sayede muhasebe uygulamalarında geleneksel yöntemlerin yerini elektronik ve e-uygulamalar almaya başlamıştır. Muhasebe alanında mesleki olarak geçilen elektronik uygulamalar ülkenin Maliye Bakanlığının kontrolü altında kullanıma geçilmiştir. Ülkemizde Maliye Bakanlığının uygulamaya koyduğu elektronik uygulamalara 'e-fatura', 'e-defter', 'e-beyanname' ve 'e-arşiv' gibi kavramlar örnek olarak gösterilebilmektedir (Allahverdi ve Karaer, 2019: 251).

Türkiye'de elektronik dönüşüm sürecinde elektronik ortamdaki düzenlemelere ait yetki ve sorumluluk Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığında olmaktadır. Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından elektronik belge, elektronik defter ve elektronik arşiv uygulamalarına geçiş başlatılmıştır. Muhasebenin bazı temel işlevleri vardır. Bunlardan ilki ise belgelemektir. E-fatura uygulamasının ilk başlangıcı Elektronik Fatura Kayıt Sistemidir. E-fatura ile birlikte e-irsaliye uygulaması da 2016 yılında Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından sisteme dâhil edilmiştir. 2017 yılında en güncel uygulamaya geçileceği düşünülmüştür. Ayrıca elektronik bilet (e-Bilet) ve elektronik yolcu listesi (e-Yolcu Listesi)

de düzenlenebilmektedir. Türkiye’de e-defter uygulaması, başlangıç seviyesinde bilanço esasına göre defter tutulması zorunlu olan defterler bazında başlanmıştır (Tektüfekçi, 2017: 79).

Ülkemizde Vergi Usul Kanunu-VUK ve Yeni Türk Ticaret Kanunu-TTK çerçevesinde yapılan düzenlemeler ile diğer mevzuatların da yol göstermesiyle ülkemizde elektronik ortamdaki düzene ve sisteme geçiş yapılmıştır. Muhasebe uygulamalarında bu tür değişikliklere gidilebilmesi için bilişim teknolojilerinde ve yazılım uygulamalarında da değişiklikler ve gelişmeler yaşanmıştır (Şençiçek, 2013: 90).

E-Dönüşüm muhasebe uygulamalarını ve muhasebe düzenini yakından etkilemiştir. Fakat söz konusu değişim yeni bir sistem ortaya koymak yerine, muhasebe uygulamalarındaki mevcut sistemin bilgisayar aracılığı ile elektronik ortama aktarılması şeklinde gerçekleşmiştir. Muhasebe uygulamalarındaki bu değişiklikler ise; kayıt, defter, belgeleme, dokümantasyon, arşiv ve personel işleri şeklinde sıralanmaktadır. Söz konusu etkiler ve değişiklikler aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır (Güney ve Özyiğit, 2015; 290):

Kayıt İşlevi' ne Etkisi: Elektronik muhasebe sisteminde kayıtlar deftere kaydedilmek yerine elektronik ortama aktarılmaktadır. Verilerin kaydedilmesi geleneksel muhasebe sisteminde olduğu gibi elektronik muhasebe sisteminde de son derece önemlidir. Elektronik ortamda günlük muhasebe işlemleri kaydedilirken sınıflandırılarak analize hazır hale getirilmektedir. Elektronik ortamda yapılan kayıtlar defter-i kebirde otomatik olarak aktarılmaktadır. Bu sayede insanlardan kaynaklanan hatalar en aza indirgenmektedir.

Belgeleme İşlevine Etkisi: Elektronik ortamda belgeler karşılıklı taraflar arasında manyetik olarak düzenlenmektedir. Elektronik ortamda düzenlenen bu belgeler alıcıya hemen ulaşmasını ve hata oranının en aza inmesini sağlamaktadır.

Arşiv İşlevine Etkisi: Kanunlara göre muhasebe uygulamalarına tabi olan bütün işlemlerin mutlaka belgelendirilmesi ve belgelendirilen belli bir süre saklanması gerekmektedir. Geleneksel muhasebe uygulamalarında bu işlem dosyalarda saklanmaktadır ve bu da fiziki olarak iş yükünü arttırmaktadır. Ancak arşivleme işleminin elektronik ortama aktarılması iş yükünü hafifletmektedir.

Raporlama İşlevine Etkisi: İşletme yönetiminin ve finansal tablo kullanıcılarının gerekli kararlar alabilmeleri için finansal ve yönetim raporları çevrimiçi olarak bilgisayar ortamında hazırlanmaktadır. Aynı zamanda internet bağlantısı aracılığı ile hızlı bir biçimde aktarılabilir.

Muhasebe Personeline Etkisi: Geleneksel muhasebe yönteminde zaman alan rutin işlemlerin, hesaplamaların ve defterlerin bilgisayar ortamına aktarılması ile muhasebe personelinin hata oranı en az seviyeye indirgenmekte aynı zamanda vakit kaybının önüne geçilmektedir. Ancak muhasebe personelinin beklentiler geleneksel muhasebe yönteminden farklı olduğu için muhasebe personeli bilgi teknolojilerini, internet teknolojilerini, yazılım ve donanım gibi birçok özellik konusunda belli yeterliliklere sahip olmalıdır.

Yukarıdaki bilgilerden yola çıkarak muhasebe uygulamalarında geleneksel yöntemin terkedilip, internet tabanlı ve bilgi iletişim teknolojileri ile e-dönüşüme gidilmesinin muhasebe uygulamalarında birçok değişikliğe sebep olduğu görülmektedir. Muhasebe personeli muhasebe uygulamalarındaki

teorik bilgilerinin yanında bilgi teknolojilerini, internet teknolojilerini ve yazılım gibi birçok konuda yeterlilik ve bilgi sahibi olmak zorundadır. Yaşadığımız çağda bilgi ve iletişim teknolojilerinin sürekli gelişmesi ile muhasebe uygulamaların da sürekli olarak yeniliğe ve değişime gidileceği öngörülmektedir.

Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler muhasebeyi çok yakından etkilediği gibi muhasebecilerin bilgi teknolojisindeki beceri ve yetkinlikleri olmadan gerekli ve anlamlı bilgiler üretememektedir. Kurumsal kaynak planlaması, veritabanı sistemleri ve muhasebe yazılımları gibi bilgi teknolojileri gelişmeleri, muhasebenin finansal çevresini önemli derecede etkilemektedir. Bu sebeple muhasebeciler bilgi teknolojilerindeki gelişmelere uyum sağlayabilmek için bilgi ve becerilerini revize etmek zorunda kalmaktadırlar (Allahverdi ve Karaer, 2019: 251).

E- Fatura

Türkiye’de 397 sıra no.lu VUK tebliği ile 5 Mart 2010 tarihinden itibaren uygulamaya koyulan e-fatura, standartları Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenen VUK gereği bir faturada yer alması zorunlu bütün bilgilerin yer aldığı alıcı ve satıcı arasındaki iletişimin Gelir İdaresi Başkanlığı üzerinden gerçekleştiği elektronik bir belgedir. E-fatura kâğıt fatura ile aynı hukuki işlemlere ve niteliklere sahip olmaktadır. Yeni bir fatura türü değildir. Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından e-fatura uygulamasındaki amaç tek bir standart kapsamında alıcı ve satıcı arasında güvenli, zaman ve maliyet tasarrufu sağlayan bir sistem oluşmaktır (<https://ebelge.gib.gov.tr/efaturahakkinda.html>).

E-Defter

V.U.K.’a göre defter tutmanın amaçları mükelleflerin vergi ile ilgili sermaye, hesap durumu, faaliyetleri ve hesap neticelerini takip etmek bunun yanında devlete ödemek zorunda olduğu vergi ile ilgili durumları tespit etmek, mükelleflerin vergi karşısındaki durumunu takip etmek ve incelemek şeklinde özetlenmiştir (Gökçen ve Özdemir, 2016: 147).

E-defter Vergi Usul Kanununa göre tutulması zorunlu olan defterlerin, bilgisayar ortamında elektronik bir biçimde hazırlandığı, kâğıt olarak basılmadığı, kâğıt ortamında düzenlemesi zorunluluğun ortadan kaldırıldığı aynı zamanda kullanıcılarına baskı, tasdik ve arşivleme işlemleri gibi maliyetlerin ortadan kaldırıldığı, elektronik imza ile saklandığı düzenlemelerin bütününe kapsamaktadır (Doğan ve Tercan, 2015).

E-Arşiv

Sektör olarak büyük işletmeler hem mal alışında hem mal satışında veya hizmet olarak satışı olarak da alış fatura sayısı ile satış fatura sayıları oldukça fazla olabilmektedir. İşletmeler faturalarını yasal süreler içerisinde saklamak zorunda olduğundan büyük çaplı bir işletmenin yüzlerce faturası olduğu için arşivleme yapmasında çok büyük sıkıntılar ve zorluklar çıkmaktadır. Bu sebeple e-arşiv uygulaması işletmeler açısından büyük kolaylıklar sağlayabilmektedir (Elçin ve Diğerleri, 2018: 19).

433 Seri Nolu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile yürürlüğe giren e-Arşiv Uygulaması, Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenen standartlara uygun olarak kâğıt ortamında düzenlenen,

muhafaza ve ibraz edilen faturanın elektronik ortamda muhafaza, ibrazını ve raporlanmasını sağlayan bir sistemdir (<https://ebelge.gib.gov.tr/earsivhakkinda.html>).

E-İrsaliye

487 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile yürürlüğe girmiş olan e-irsaliye uygulaması, muhasebe meslek mensuplarınca ve işletmeler tarafından yaygın bir biçimde kullanılan belgelerden biri olan irsaliye, Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenen kurallara ve standartlara uygun biçimde elektronik belge olarak düzenlenmesi, elektronik biçimde iletilmesi, muhafaza ve ibraz edilmesini sağlayan uygulamadır (<https://ebelge.gib.gov.tr/eirsaliyehakkinda.html>).

E-Serbest Meslek Makbuzu

Vergi Usul Kanununun 487 sıra No.lu Genel Tebliği ile yürürlüğe sunulan e-Serbest Melek Makbuzu (e-SMM) Uygulaması, Serbest Meslek Makbuzunun Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenen kurallara, standartlara ve kapsama uygun bir biçimde internet ortamında elektronik olarak hazırlanması, muhafaza, ibraz ve raporlanmasını kapsayan uygulamaların bütünüdür. 01.01.2018 tarihinden itibaren muhasebe meslek mensupları uygulamaya dahil olarak faaliyetleri gereğince kâğıt ortamında düzenlemiş oldukları serbest meslek makbuzlarını elektronik belge olarak elektronik ortamda düzenleyebilmektedirler (<https://ebelge.gib.gov.tr/esmmhakkinda.html>).

E-Müstahsil Makbuzu

E-Müstahsil Makbuzu (e-MM) Uygulaması, 487 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile yürürlüğe girmiştir. E-Müstahsil Makbuzunun standartları ve kuralları gelir idaresi başkanlığı tarafından elektronik ortamda belirlenmiş ve oluşturulmuştur. E-müstahsil Makbuzu, hem kâğıt ortamında hem de elektronik ortamda muhafaza ve raporlanmasını kapsayan bir uygulamadır (<https://ebelge.gib.gov.tr/emustahsilhakkinda.html>).

2. Muhasebe Meslek Mensuplarına E-Dönüşümün Etkisi

Yaşadığımız yüzyılda bilgi teknolojilerinin ve internet teknolojilerinin hızlı bir biçimde gelişmesi ve ilerlemesi ile birlikte muhasebe uygulamalarında e-dönüşüm süreci başlamıştır. Bilgi teknolojilerinin muhasebe uygulamaları ile birlikte uyumlu bir biçimde bütünleşmesi e-dönüşüm sürecinde etkili olmuştur. Ekonomik ve teknolojik gelişmeler e-dönüşüm sürecinde muhasebe meslek mensuplarının çalışma biçimini ve düzenini önemli derecede etkilemiş ve değiştirmiştir. Muhasebe uygulamalarında kullanılan bilgisayar teknolojilerinin önemi e-dönüşüm ile birlikte artmıştır. Bu sayede muhasebe uygulamalarında gerçekleştiren uygulamaların e-fatura, e-defter, e-arşiv gibi hizmetlerin bilgisayar ortamına taşınmasını sağlamıştır. Muhasebe personeli ise sürekli geliştirilen ve yenilenen uygulamalar sebebi ile iyi bir muhasebe bilgisinin yanında iyi derece bilgisayar bilgisine sahip olmak durumundadırlar (Gönen ve Solak, 2017: 68).

Muhasebe meslek mensupları açısından e-dönüşümün etkileri aşağıdaki şekilde özetlenmiştir (Hatunoğlu ve Bakan, 2010; 124 ve Çetin ve Eren, 2015; 99);

Bilgi paylaşımında ve kontrolde kolaylıklar sağlamıştır.

İnsandan kaynaklı hataları oranlarını en az seviyeye indirmiştir.

İşlemlerdeki verimlilik ve karlılık oranlarında artış sağlamıştır.

Mükelleflerin memnuniyet düzeylerini ve iş tatminin arttırmıştır.

Ofiste iş yapma bağlılığını arttırmıştır.

Mükelleflere ve müşterilere sunulan hizmet kalitesini sayısını ve türünü önemli derece etkilemiş ve arttırmıştır.

Daha az iş gücüne ihtiyaç olması sebebi ile maliyetlerin azalmasını sağlamıştır.

Mesleki anlamda olayların ve gelişmelerin takibinin kolaylaşmasını sağlamıştır

Bilgilerin aktarılması ve iletişimi hızlandırması sebebi ile zamandan kazanılmasını sağlamıştır.

İletişim maliyetleri azalmıştır.

Mesleki anlamda yeterlilik ve yetkinliğin kazanılmasını sağlamıştır.

Mükellefler ile sürekli iletişim ve bilgi akışını sağlamıştır.

Çeşitli kırtasiye malzemelerinin kullanımının azalması sebebi ile maliyetlerin azalmasını sağlamıştır.

3. Literatür Taraması

E-dönüşüm, dijitalleşme, e-fatura, e-arşiv gibi konularda literatürde çalışmalara rastlamak mümkündür. Literatürdeki çalışmalardan örnekler aşağıda sıralanmıştır.

Hatunoğlu ve Bakan (2010), muhasebe meslek mensuplarının muhasebe bürolarında bilgisayar ve internet kullanımının işyerinin fiziksel özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacı ile yapmışlardır. Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan muhasebe meslek mensuplarının bilgisayar ve internet kullanımının istenilen düzeye henüz ulaşmadığını sadece belirli alanlarda kullanıldığı sonucuna varılmıştır.

Çınar ve Güney (2012), yapmış oldukları çalışmada muhasebe meslek mensuplarının elektronik işlemleri gerçekleştirdikleri esnada karşılaştıkları sorunlar ile ilgili görüşlerini tespit etmek ve muhasebe meslek mensuplarının kişisel özelliklerine göre ortaya görüş farklılığının çıkıp çıkmadığını araştırmak amacı ile yapılmıştır. Araştırmaya konu olan 105 muhasebe meslek mensubuna yapılan anket sonucunda ise internet ortamlarında ortaya çıkan olumsuzlukların sorun olduğu ifade edilmiştir.

Tektüfekçi (2013), çalışmasında bilişim sistemi uygulamalarındaki ilerlemelerin muhasebeye olan etkisini araştırmış, bilişim sistemleri üzerinde kullanılan e-faturai e-defter gibi uygulamaların ortaya çıkması ile matbaa ve diğer kırtasiye giderlerinden oldukça ciddi oranlarda tasarruf edileceği sonucuna ulaşmıştır.

Yürekli ve Diğerleri (2016), çalışmalarında e-fatura düzenlemesi ve e-fatura uygulamasına yönelik düzenlemeler değerlendirilmek amacı ile yapılmıştır. Araştırmada 8 muhasebe meslek mensubu ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Yapılan görüşme sonucunda katılımcıların dijital ortama aktarılan belgelerin pozitif karşılandığı, iş ve işlemlerin hızının arttığı, denetime katkısının olduğu, bilgi aktarımının daha kolay yapıldığı tespit etmişlerdir. Olumlu yanlarının yanında teknik olumsuzlukların da olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gökçen ve Özdemir (2016), çalışmalarında e-fatura ve e-defter uygulamalarının muhasebe meslek mensuplarına sağladığı avantajlar ve dezavantajları araştırmışlardır. Çalışma sonucunda elde edilen bilgilere göre elektronik ortamdaki uygulamalara kolay erişim, arşivleme, maliyet tasarrufu açısından avantaj sağladığını bunun yanında altyapı yetersizliği sebebi ile güvenlik, yasal zorunluluk gibi sebeplerden ötürü bazı sıkıntıların ve zorlukların olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gönen ve Solak (2017), çalışmalarında İzmir’de faaliyette bulunan muhasebe meslek mensuplarının maliye bakanlığının e-dönüşüm sürecinde iş yükü, hizmet maliyeti vb. konularda bakış açılarını tespit etmek amacı ile yapılmıştır. Araştırmaya katılan 174 muhasebe meslek mensubuna anket uygulanmıştır. Uygulanan anket sonucunda ise e-dönüşüm sürecinde sistemden kaynaklanan hataların devam ettiği ve muhasebe meslek mensuplarına ek maliyetler getirdiği, maliye bakanlığı ile mükelleflerin işlem maliyetlerini düşürdüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Elçin vd. (2018), e-dönüşüm sürecine geçişteki yaşanan sorunların tespit etmek için çalışma yapmışlardır. E-dönüşüm sürecinde aktif rol alan 389 meslek mensubuna anket uygulamışlardır. Dönüşüm sürecinde ortaya çıkan sorunları üç grupta incelemişlerdir. İş yükü sorunu, sistemdeki eksiklikler ve altyapı ve eleman eksikliği olarak belirlenen faktörlere yönelik SMMM’lerin tanımlayıcı değişkenler açısından anlamlı farklılıklara ulaşılmıştır.

Karasioğlu ve Garip (2019), araştırmalarında 138 muhasebe meslek mensubuna e-dönüşümdeki sorunların tespitine yönelik anket yapmışlardır. Yapılan analizler sonucunda ise e-dönüşüm sürecinde ise personel eksiliğinin ve personel bilgisinin yetersizliği en çok sorun teşkil eden durum olmuştur. bu sebeple de üniversitelerde verilen eğitimin niteliğinin artırılması ve Maliye Bakanlığının kontrolünde yapılacak olan eğitim, sempozyum, kongre gibi faaliyetleri daha sık yapılması gerektiğini vurgulamışlardır.

4. Araştırma

Bu başlık altında, araştırmanın konusu ve amacı, evreni ve örnekleme, sayıltıları ve yöntemi başlıkları ile araştırmanın hipotezleri, güvenilirlik analizi ve araştırma anketinden elde edilen verilerin analizleri yer almıştır.

4.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Günümüzde bilişim teknolojilerinin hızlı bir şekilde ilerlemesi ve gelişim göstermesi muhasebe uygulamalarını da yakında etkilemiştir. Bu sebeple muhasebe uygulamalarının bilgi teknolojilerinden ve iletişim teknolojileri ile olan uyumu muhasebe uygulamalarının elektronik dönüşümden ve gelişimden uzak kalmamasını sağlamıştır. Bu sayede muhasebe uygulamalarında geleneksel yöntemlerin yerini Maliye Bakanlığının kontrolü altında elektronik ve e-uygulamalar almaya başlamıştır. Bu bağlamda araştırmanın temel konusu, muhasebe meslek mensuplarının Maliye

Bakanlığı'nın e-dönüşümü sürecine ilişkin, memnuniyet düzeylerinin tespit etmektir. Bu konu dâhilinde Bursa ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarına yönelik anket yöntemi kullanılmış ve muhasebe meslek mensuplarının memnuniyet düzeylerinin ölçmeye yönelik bulgular analiz edilmesi çalışmanın amacını oluşturmuştur.

4.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Bursa ilinde faaliyette bulunan muhasebe meslek mensupları ve yeminli mali müşavirlerden oluşturmaktadır. TURMOB verilerine göre 2020 yılı itibari ile 5331 SMM ve YMM Bursa ilinde faaliyet göstermektedir (www.turmob.com.tr). Bu evren dâhilinde Bursa ilinde faaliyette bulunan muhasebe meslek mensupları arasından tesadüfi örneklem yolu ile seçilen 380 meslek mensubuna anket uygulanmış ve çalışmanın örneklemini oluşturmuştur.

4.3. Araştırmanın Kapsam, Sınırlılıkları ve Sayıtları

Araştırmanın kapsamı Bursa ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensupları oluşturmaktadır. Bunun dışındaki iller çalışmanın konusu ve kapsamı dışında bırakılmıştır. Araştırma verileri 2019 yılında Kasım ve Aralık aylarında elde edildiği için bu zaman çalışmanın zaman sınırını oluşturmuştur.

Araştırmada tesadüfi olarak seçilen örneklemin evreni temsil ettiği, katılımcıların anket sorularını amacına uygun olarak anladıkları ve ankete samimi, doğru ve içtenlikle yanıtladıkları araştırmanın sayıtları olarak kabul edilmiştir.

4.4. Araştırmanın Modeli ve Yöntemi

Araştırmanın birinci kısmında, çalışmanın teori kısmını oluşturan, literatürde var olan çalışmaların taraması ile araştırmanın uygulama kısmına hazırlığın yapılmasıdır. Çalışmanın ikinci kısmında ise anket yöntemi ile Bursa ilinde faaliyette bulunan muhasebe meslek mensuplarının Maliye Bakanlığı'nın e-dönüşümü sürecine ilişkin, memnuniyet düzeylerinin tespit edilmeye çalışıldığı bölümdür. Çalışmada muhasebe meslek mensuplarına uygulanmak için hazırlanan anket sorularının tanımlayıcı değişkenlerinde yer alan soruların bir kısmı çalışmanın amacına ve konusuna uygun olarak Gönen ve Solak (2017), çalışmasından faydalanılmıştır.

Muhasebe meslek mensuplarına uygulanan anketin birinci kısmında yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, mesleki tecrübe ve mesleki unvan olmak üzere 6 adet soru bulunmaktadır. Anket formunun ikinci kısmında ise muhasebe meslek mensuplarının mükellef sayısı, aylık ortalama gelirleri, e-dönüşüm sürecinde sorun yaşama sıklıkları ve e-dönüşüm sürecinde eğitim veya kurs alma durumları, eğitim ve kursu hangi kurumdan aldıklarını tespit etmeye yönelik olarak hazırlanmış 6 adet soru yer almaktadır.

Anket formunun son bölümünde ise hipotezleri test etmeye yönelik 5'li likert ölçeği ile hazırlanmış ve 'kesinlikle katılmıyorum', 'katılmıyorum', 'kısmen katılıyorum', 'katılıyorum' ve 'kesinlikle katılıyorum' şeklinde hazırlanmış 18 soruluk bir ölçek kullanılmıştır. Hazırlanan bu ölçek sorularında Maliye Bakanlığının resmi internet sayfasında yer alan e-defter-, e-fatura, e-irsaliye, e-arşiv, e-serbest meslek makbuzu ve e-müstahsil makbuzları ile ilgili 3'er grup halinde hazırlanmış 18

adet soru yer almaktadır. Hazırlanan 18 adet soru muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm süreci ile ilgili memnuniyet düzeylerini ölçmekte yardımcı olmaktadır.

4.5. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın konusu ve amacı doğrultusunda muhasebe meslek mensuplarının Maliye Bakanlığı kontrolünde geçilen e-dönüşüm süreci ile ilgili memnuniyet düzeylerini ölçen 7 adet hipotez hazırlanmıştır. Bu hipotezler şu şekildedir;

H1: Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecine yönelik memnuniyet düzeyleri **yaş** değişkenine göre farklılaşması istatistiksel olarak anlamlıdır.

H2: Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecine yönelik memnuniyet düzeyleri **cinsiyet** değişkenine göre farklılaşması istatistiksel olarak anlamlıdır.

H3: Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecine yönelik memnuniyet düzeyleri **öğrenim türü** değişkenine göre farklılaşması istatistiksel olarak anlamlıdır.

H4: Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecine yönelik memnuniyet düzeyleri **mesleki unvan** değişkenine göre farklılaşması istatistiksel olarak anlamlıdır.

H5: Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecine yönelik memnuniyet düzeyleri **mesleki tecrübe** değişkenine göre farklılaşması istatistiksel olarak anlamlıdır.

H6: Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecine yönelik memnuniyet düzeyleri **mükellef sayısı** değişkenine göre farklılaşması istatistiksel olarak anlamlıdır.

H7: Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecine yönelik memnuniyet düzeyleri **aylık ortalama gelir** değişkenine göre farklılaşması istatistiksel olarak anlamlıdır.

4.6. Araştırmanın Verilerinin Analizi

Bu başlık altında araştırmanın tanımlayıcı sorularından elde edilen verilerin frekans ve yüzde dağılımları ile hipotezlerin testleri ortaya konulmaktadır.

4.6.1. Güvenilirlik Analizi

Alpha katsayısına bağlı olarak güvenilirlik analizi sonucunun değerlendirilmesi için genel ölçekler aşağıdaki gibidir (Kalaycı, 2008: 405).

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değil,

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirlikte,

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilir,

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek güvenilirliktedir.

Tablo 1. Araştırma Verilerinin Güvenilirlik Analizi

Cronbach's Alpha	N of Items
0,654	18

Araştırma sorularının Cronbach's Alpha değeri 0,654 olarak ortaya çıkmıştır. Bu değer Kalaycı (2009:405)'ya göre $0,60 \leq \alpha < 0,80$ olduğu için ölçek oldukça güvenilir olarak kabul edilmektedir.

4.6.2. Araştırmanın Tanımlayıcı Verilerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Çalışmada uç değer uygulanması sonucu geriye kalan 380 muhasebe meslek mensubunun tanımlayıcı sorularından elde edilen cinsiyet, yaş, öğrenim türü, mesleki unvan, mesleki tecrübe, mükellef sayıları, aylık ortalama gelirleri, e-dönüşüm sürecinde kurs eğitim ve seminer alma durumları, seminer ve eğitimi aldıkları kurum, e-dönüşüm sürecinde hata yapma sıklıkları ve sorun yaşama sıklıklarını kapsayan verilerin yüzde ve frekans yöntemi ile elde edilen sonuçları aşağıda sırasıyla gösterilmiştir.

Tablo 2. Araştırma Katılımcılarının Yaş, Cinsiyet, Öğrenim Türü, Mesleki Unvan ve Mesleki Tecrübeleri

Tanımlayıcı Sorular	Seçenekler	Frekans	Yüzde
Yaşınız?	25 Yaş ve Altı	0	0
	26-35 Yaş	93	24,5
	36-45 Yaş	215	56,6
	46-55 Yaş	56	14,7
	56 Yaş ve Üzeri	16	4,2
	Toplam	380	100,0
Cinsiyetiniz?	Erkek	364	95,8
	Kadın	16	4,2
	Toplam	380	100,0
Öğrenim türünüz?	Lise	17	4,5
	Ön lisans	192	50,5
	Lisans	146	38,4
	Lisansüstü	25	6,6
	Toplam	380	100,0
Mesleki unvanınız?	Sm	17	4,5
	Smmm	359	94,5
	Ymm	4	1,1
	Toplam	380	100,0
Mesleki tecrübeniz?	5 ve Altı	7	1,8
	6-10 Yıl	65	17,1
	11-15 Yıl	70	18,4
	16-20 Yıl	178	46,8
	21 ve Üzeri	60	15,8
	Toplam	380	100,0

Tablo 2'de araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının yaş kriteri incelendiğinde 25 yaş ve altı grubunda hiçbir katılımcı bulunmamakta, 29-35 yaş aralığında 93 muhasebe meslek mensubu, 36-45 yaş aralığında 215, 46-55 yaş aralığında 56 muhasebe meslek mensubu ve 56 yaş üzerine bakıldığında ise 16 muhasebe meslek mensubu yer almaktadır. Katılımcıların cinsiyetleri değişkeni incelendiğinde araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının çoğunluğunu 364'ünü (%95,8) erkek, 16'sı (4,2) kadın katılımcılar oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan toplam 380 katılımcının öğrenim durumu incelendiğinde 17'si (%4,5) lise, 192'si (%50,5) ön lisans, 146'sı (%38,4) lisans ve 25'i (%6,6) lisansüstü katılımcılardan oluşmaktadır. Katılımcıların mesleki unvanı incelendiğinde 17'si (%4,5) serbest muhasebeci, 359'u (%94,5) serbest muhasebesi mali müşavir ve 4'ü (%1,1) yeminli mali müşavirler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının mesleki

tecrübeleri incelendiğinde 7'si (%1,8) 5 ve altı, 65'si (%17,1) 6-10 yıl, 70'i (%18,4) 11-15 yıl, 178'i (%46,8) 16-20 yıl ve 60'ı (%15,8) 21 ve üzeri mesleki tecrübeye sahip katılımcılardan oluşmaktadır.

Tablo 3. Araştırma Katılımcılarının Mükellef Sayıları ve Aylık Ortalama Gelir Düzeyleri

Tanımlayıcı Sorular	Seçenekler	Frekans	Yüzde
Mükellef Sayınız Nedir?	30 ve Altı	0	0
	31-60	1	,3
	61-90	106	27,9
	91-120	142	37,4
	121 ve Üzeri	131	34,5
	Toplam	380	100,0
Aylık Ortalama Geliriniz Nedir?	3000 ve Altı	4	1,1
	3.001-5.000	94	24,7
	5.001-7.000	237	62,4
	7.001-9.000	39	10,3
	9.001 ve Üzeri	6	1,6
	Toplam	380	100,0

Tablo 3'de araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının mükellef sayılarının yüzde ve frekans yöntemi ile analiz sonuçları incelendiğinde, 0 muhasebe meslek mensubu 30 ve altı, 1 muhasebe meslek mensubu (%0,03) 31-60 aralığında mükellefe, 106 muhasebe meslek mensubu (%27,9) 61-90 arası mükellefe, 142 muhasebe meslek mensubu (%37,4) 91-120 arası mükellefe, 131 muhasebe meslek mensubu (%34,5) 121 ve üzeri mükellefe sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Muhasebe meslek mensuplarının aylık ortalama gelir değişkeni incelendiğinde 4 muhasebe meslek mensubu (%1,1) 3000 ve altı gelir düzeyine, 94 muhasebe meslek mensubu (%24,7) 3.001-5.000 arası gelir düzeyine, 237 muhasebe meslek mensubu (%62,4) 5.001-7.000 arası gelir düzeyine, 39 muhasebe meslek mensubu (%10,3) 7.001-9.000 arası gelir düzeyine ve 6 muhasebe meslek mensubu ise (1,6) 9.001 ve üzeri gelir düzeyine sahip oldukları yapılan analizler sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4. Araştırma Katılımcıların E-Dönüşüm Sürecinde Semir ve Eğitime Katılma Durumları ve Nereden Aldıkları

Tanımlayıcı Sorular	Seçenekler	Frekans	Yüzde
E-Dönüşüm Süreci ve İşlemlerine Yönelik Seminer/Eğitim Katılım Durumunuz Nedir?	1-3 Seminer/Eğitime Katıldım	37	9,7
	4-7 Seminer/Eğitime Katıldım	0	0
	8-11 Seminer/Eğitime Katıldım	0	0
	Hiç Katılmadım (Kendi Çabalarım ile Öğrendim)	343	90,3
	Toplam	380	100
E-Dönüşüm Süreci ve İşlemlerine Yönelik Seminerin/Eğitimin Nereden Aldınız?	SMMM Odasından	37	9,7
	Maliye Bakanlığında	0	0
	Herhangi Bir Yerden Almadım (Kendi Çabalarım ile Öğrendim)	343	90,3
	Toplam	380	100

Tablo 4'de araştırmaya katılan 380 muhasebe meslek mensubunun e-dönüşüm süreci ve işlemlerine yönelik semir ve eğitime katılma durumları ile ilgili frekans ve yüzde analizleri incelendiğinde yapılan analiz sonucunda muhasebe meslek mensuplarının 1-3 seminer/eğitime katıldım seçeneğine 37 muhasebe meslek mensubu bulunmakta ve en çok işaretlenen seçenek ise 343 muhasebe meslek mensubu (%90,3) hiç katılmadım (kendi çabalarım ile öğrendim) seçeneğini ağırlıklı olarak işaretlemişlerdir. Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecinde almış oldukları eğitim ve seminerleri hangi kurumdan ve nereden aldıkları ile ilgili vermiş

oldukları yanıtların yüzde ve frekans analizleri incelendiğinde 37 muhasebe meslek mensubu SMMM odası odasından aldığını ve 343 muhasebe meslek mensubu ise herhangi bir yerden almadığını beyan etmiştir.

Tablo 5. Araştırma Katılımcıların E-Dönüşüm Sürecinde Sorun Yaşama ve Hata Yapma Sıklıkları

Tanımlayıcı Sorular	Seçenekler	Frekans	Yüzde
E-Dönüşüm Süreci ve İşlemlerinde Sorun Yaşadınız mı?	1-5 Arası Sorun Yaşadım	59	15,5
	6-10 Arası Sorun Yaşadım	126	33,2
	11-15 Arası Sorun Yaşadım	95	25,0
	16-20 Arası Sorun Yaşadım	65	17,1
	21 ve Üstü Sorun Yaşadım	32	8,4
	Hiç Sorun Yaşamadım	3	,8
	Toplam	380	100,0
E-Dönüşüm Süreci ve İşlemlerinde Bugüne Kadar Hata Yapma Sıklığınız?	1-5 Arası Hata Yaptım	63	16,6
	6-10 Arası Hata Yaptım	121	31,8
	11-15 Arası Hata Yaptım	99	26,1
	16-20 Arası Hata Yaptım	61	16,1
	21 ve Üstü Hata Yaptım	34	8,9
	Hiç Hata Yapmadım	2	,5
	Toplam	380	100,0

Tablo 5’de araştırmaya katılan 380 muhasebe meslek mensubunun E-Dönüşüm Süreci ve İşlemlerinde Sorun yaşama sıklıkları ile ilgili vermiş oldukları tanımlayıcı değişkenin yüzde ve frekans analizleri incelendiğinde 59 muhasebe meslek mensubu 1-9 arası, 126 muhasebe meslek mensubu 6-10, 95 muhasebe meslek mensubu 11-15 arası, 65 muhasebe meslek mensubu 16-20 arası, 32 muhasebe meslek mensubu 21 ve üzeri sorun yaşadığını ve hiç sorun yaşamayan 3 muhasebe meslek mensubu sonucuna ulaşılmıştır. Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecinde sorun yaşama sıklıkları doğrultusunda hata yapma sıklıkları yüzde ve frekans analiz ile test edilmiş ve analiz sonucunda araştırmaya katılan 380 muhasebe meslek mensubunun en fazla işaretlemiş oldukları seçenek 121 muhasebe meslek mensubunun yanıt vermesi ile 6-10 arası hata yaptım seçeneği olduğu sonucuna varılmıştır.

4.6.3. Araştırma Hipotezlerinin Analiz Sonuçları

Araştırmanın konusu ve amacı doğrultusunda muhasebe meslek mensuplarının Maliye Bakanlığı kontrolünde geçilen e-dönüşüm süreci ile ilgili memnuniyet düzeylerini ölçen 7 adet hipotez test edilmiş, elde edilen bulgular tablo yöntemi ile gösterilerek analizlere ait yorumlamalar yapılmıştır.

Tablo 6. Meslek Mensuplarının E-Dönüşüm Sürecinde Memnuniyet Düzeylerinin Yaş Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Anlamlılık

Boyut	Gruplar	N	Ortalama	Standart Sapma	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Yaşınız?	26-35 Yaş	93	3,9713	0,50452	0,570	0,190,	0,826	0,480
	36-45 Yaş	215	3,9690	0,44433				
	46-55 Yaş	56	4,0516	0,54038				
	56 Yaş ve Üzeri	16	3,8542	0,56214				

Tablo 6’da araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecinde memnuniyet düzeylerinin yaş değişkenine göre vermiş oldukları yanıtlar arasında ortaya çıkan farklılığı ölçmek amacı ile OneWayAnova Testinden faydalanılmıştır. Tabloya göre en yüksek

ortalama sahip yaş grubu 46-55 yaş, en düşük ortalamaya sahip yaş grubu ise 36-45 yaş grubuna aittir. **H1** hipotezi test edildiğinde ise $F=0,826$; $P=0,480 > 0,05$ olduğu için **H1** hipotezi reddedilmiştir. Yani analiz sonucunda ortaya çıkan farklılık $0,05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Tablo 7. Meslek Mensuplarının E-Dönüşüm Sürecinde Memnuniyet Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Anlamlılık

Boyut	Gruplar	N	Ortalama	Standart Sapma	t	df	p
Cinsiyet	Erkek	364	3,9962	0,47033	3,807	378	0,000
	Kadın	16	3,5382	0,48463			

Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecinde memnuniyet düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre ortaya çıkan farklılığı test etmek amacı ile uygulanan analiz sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı test edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda $p=0,000 < 0,05$ olduğu için **H2** hipotezi kabul edilmiştir. Yani gruplar arasında oluşan farklılık istatistiksel açıdan anlamlıdır.

Tablo 8. Meslek Mensuplarının E-Dönüşüm Sürecinde Memnuniyet Düzeylerinin Öğrenim Türü Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Anlamlılık

Boyut	Gruplar	N	Ortalama	Standart Sapma	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenim türü	Lise	17	3,7908	0,55643	3,457	1,152	5,184	,002
	Ön Lisans	192	4,0666	0,48590				
	Lisans	146	3,8817	0,44080				
	Lisansüstü	25	3,9711	0,47253				

Tablo 8’de muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecinde memnuniyet düzeylerinin öğrenim türü değişkenine göre vermiş oldukları cevapların gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı araştırılmıştır. Alfa değerleri yani diğer bir ifadeyle kritik P değeri $0,05$ ’ten küçüktür. Yani $F=5,184$; $P=0,002 < 0,05$ olduğu için **H3** hipotezi kabul edilmiştir. Dolayısıyla muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecinde memnuniyet düzeylerine göre vermiş oldukları cevapların ortalamaları öğrenim türü değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 9. Meslek Mensuplarının E-Dönüşüm Sürecinde Memnuniyet Düzeylerinin Mesleki Unvan Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Anlamlılık

Boyut	Gruplar	N	Ortalama	Standart Sapma	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Mesleki Unvan	SM	17	3,7908	0,55643	0,768	0,384	1,678	0,188
	SMMM	359	3,9878	0,47080				
	YMM	4	3,7917	0,80938				

Tablo 9’da muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecinde memnuniyet düzeylerinin mesleki unvan değişkenine göre ortaya çıkan farklılığın analiz sonuçları yer almaktadır. Buna göre sadece ortalamalar dikkate alınırsa, en yüksek ortalamaya sahip grup smmm olan meslek grubuna aittir. Diğer yandan OneWayAnova sonuçları incelendiğinde ise, $F=1,678$; $P=0,188 > 0,05$ olduğu için **H4** hipotezi reddedilmiştir. Dolayısıyla gruplar arasında ortaya çıkan farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Tablo 10. Meslek Mensuplarının E-Dönüşüm Sürecinde Memnuniyet Düzeylerinin Mesleki Tecrübe Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Anlamlılık

Boyut	Gruplar	N	Ortalama	Standart Sapma	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Mesleki tecrübe	5 ve Altı	7	3,6667	0,53480	3,490	0,872	3,916	0,004
	6-10 Yıl	65	3,9410	0,53476				
	11-15 Yıl	70	3,8262	0,46826				
	16-20 Yıl	178	4,0237	0,41803				
	21 ve Üzeri	60	4,0889	0,54416				

Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecinde memnuniyet düzeylerinin mesleki tecrübe değişkenine göre ortaya çıkan farklılığı test etmek amacı ile uygulanan analiz sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı test edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda $p=0,004<0,05$ olduğu için **H5** hipotezi kabul edilmiştir. Yani gruplar arasında oluşan farklılık istatistiksel açıdan anlamlıdır.

Tablo 11. Meslek Mensuplarının E-Dönüşüm Sürecinde Memnuniyet Düzeylerinin Mükellef Sayısı Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Anlamlılık

Boyut	Gruplar	N	Ortalama	Standart Sapma	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Mükellef sayısı	31-60	1	3,7778	-	0,944	0,315	1,374	0,250
	61-90	106	3,9004	0,52350				
	91-120	142	4,0176	0,42928				
	121 ve Üzeri	131	3,9962	0,49095				

Tablo 11’de araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecinde memnuniyet düzeylerinin mükellef sayısı değişkenine göre vermiş oldukları yanıtlar arasında ortaya çıkan farklılığı ölçmek amacı ile OneWayAnova Testinden faydalanılmıştır. Tabloya göre en yüksek ortalama sahip mükellef grubu 91-120 arası mükellefe sahip grup, en düşük ortalamaya sahip mükellef grubu ise 31-60 arası mükellefe sahip gruba aittir. **H6** hipotezi test edildiğinde ise $F=1,374$; $P=0,250>0,05$ olduğu için **H6** hipotezi reddedilmiştir. Yani analiz sonucunda ortaya çıkan farklılık 0,05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Tablo 12. Meslek Mensuplarının E-Dönüşüm Sürecinde Memnuniyet Düzeylerinin Aylık Ortalama Gelir Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Anlamlılık

Boyut	Gruplar	N	Ortalama	Standart Sapma	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Aylık Ortalama Gelir	3000 ve Altı	4	3,7083	0,26206	0,483	0,121	0,524	0,719
	3.001-5.000	94	4,0136	0,47145				
	5.001-7.000	237	3,9728	0,44484				
	7.001-9.000	39	3,9373	0,70217				
	9.001 ve Üzeri	6	4,0000	0,21943				

Tablo 12’de araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecinde memnuniyet düzeylerinin aylık ortalama gelir değişkenine göre vermiş oldukları yanıtlar arasında ortaya çıkan farklılığı ölçmek amacı ile OneWayAnova Testinden faydalanılmıştır. Tabloya göre en yüksek ortalama sahip gelir grubu 3.001-5.000, en düşük ortalamaya sahip gelir grubu ise 3000 ve Altı grubuna aittir. **H7** hipotezi test edildiğinde ise $F=0,524$; $P=0,719>0,05$ olduğu için **H7** hipotezi reddedilmiştir. Yani analiz sonucunda ortaya çıkan farklılık 0,05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Tablo 13. Analiz Sonuçlarına Göre Hipotezlerin Kabul/Red Durumu

Hipotezler	Kabul / Red Durumu
H1: Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecine yönelik memnuniyet düzeyleri yaş değişkenine göre farklılaşması istatistiksel olarak anlamlıdır.	RED
H2: Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecine yönelik memnuniyet düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşması istatistiksel olarak anlamlıdır.	KABUL
H3: Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecine yönelik memnuniyet düzeyleri öğrenim türü değişkenine göre farklılaşması istatistiksel olarak anlamlıdır.	KABUL
H4: Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecine yönelik memnuniyet düzeyleri mesleki unvan değişkenine göre farklılaşması istatistiksel olarak anlamlıdır.	RED
H5: Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecine yönelik memnuniyet düzeyleri mesleki tecrübe değişkenine göre farklılaşması istatistiksel olarak anlamlıdır.	KABUL
H6: Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecine yönelik memnuniyet düzeyleri mükellef sayısı değişkenine göre farklılaşması istatistiksel olarak anlamlıdır.	RED
H7: Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecine yönelik memnuniyet düzeyleri aylık ortalama gelir değişkenine göre farklılaşması istatistiksel olarak anlamlıdır.	RED

Tablo 12’de araştırmaya katılan 380 muhasebe meslek mensubunun anket sorularına vermiş oldukları yanıtlara göre hazırlanmış hipotezlerin kabul ve red durumları gösterilmiştir.

Sonuç

Küreselleşme ile birlikte yaşadığımız yüzyılda bilgi ve iletişim teknolojilerindeki yaşanan gelişmeler ve ilerlemeler hayatın her alanında etkili olduğu gibi muhasebe uygulamalarında da etkili olmaktadır. Dijitalleşen çağda bütün işlemlerde teknolojik araçların ve internetin kullanılması kaçınılmaz bir zorunluluk haline gelmektedir. Günümüzde bilgi teknolojilerinin hızlı bir şekilde ilerlemesi ile muhasebe uygulamalarında e-dönüşüm sürecinin başlamasında öncü olmuştur. Bu sayede muhasebe uygulamaları kâğıt ortamında elektronik ortama taşınmaya başlamıştır. Ticari ve mali hayatın en önemli aktörlerinden biri Maliye ve Hazine Bakanlığıdır. Maliye Bakanlığı bilgi ve iletişim teknolojilerindeki bu değişime paralel olarak, vergi gelirlerini arttırmak, vergi toplama maliyetini düşürmek, vergi kaybını önlemek, kayıt dışı ekonomiyi tespit etmek, bilgiyi ve denetimi hızlandırmak amacı ile e-dönüşüm sürecini başlatmıştır.

Maliye ve Hazine Bakanlığı e-dönüşümü sağlayabilmek için ilk olarak e-fatura kullanımı zorunlu hale getirerek e-dönüşüm sürecini başlatmıştır. Sonraki süreçlerde ise e-fatura uygulamasının kapsamını genişleterek, diğer e-uygulamaların kullanımının sağlanması ile e-dönüşüm sürecini hızlandırmıştır. Maliye ve Hazine Bakanlığı son olarak da e-arşiv, e-defter, e-,irsaliye, e-serbest meslek makbuzu, e-müstahsil makbuzu gibi uygulamalarında e-dönüşüm sürecine girmesini sağlamıştır. Bu sayede bütün muhasebe uygulamaları hızlı bir şekilde elektronik dönüşüme dâhil edilmiştir.

Elektronik dönüşüm sürecinin birçok avantajları olduğu gibi muhasebe meslek mensupları açısından uygulama kısmında bazı sorunların yaşanabileceği öngörülmektedir. Bu nedenle çalışmada e-dönüşüm sürecinin en aktif kullanıcıları olan muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecindeki memnuniyet düzeylerinin araştırılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Bursa İlinde faaliyette bulunan muhasebe meslek mensuplarından tesadüfi olarak seçilen 380 meslek mensubuna anket çalışması uygulanmıştır.

Anket çalışmasına katılan muhasebe meslek mensuplarının çoğunluğu erkek muhasebe meslek mensupları oluşturmaktadır. Yaş değişkenine bakıldığında ise ağırlıklı olarak 36-45 yaş aralığında meslek mensubu olduğu görülmektedir. Mezun olunan öğrenim türü kısmında ise ağırlık olarak ön lisans düzeyinde meslek mensupları yer almaktadır. Mesleki unvan değişkeninde %94,5 oranla serbest muhasebeci mali müşavirler çoğunluktadır. Mesleki tecrübe değişkeninde ise %46,8 oranla 16-20 yıl aralığında mesleki tecrübesi olan meslek mensupları ağırlıktadır. Mükellef sayısı değişkeninde %37,4 oranla 91-120 arasında mükellefe sahip olan meslek mensupları bulunmaktadır. Aylık ortalama gelir düzeyi bakımında ise %62,4 oranla 5.001-7.000 arası gelire sahip muhasebe meslek mensupları oluşturmaktadır.

Araştırma katılımcılarının e-dönüşüm sürecinde seminer ve eğitime katılma durumları ve nereden aldıkları ile ilgili demografik değişkeninde ise %90,3 oranla herhangi bir seminer ve eğitime katılmadıklarını, kendi çabaları ile öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Araştırma katılımcılarının e-dönüşüm sürecinde sorun yaşama ve hata yapma sıklıkları ile ilgili değişkende ise en yüksek paya %31,8 oranla 6-10 arası hata ve sorun yaşama seçeneğini işaretledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın anket sorularının amacına uygun bir şekilde 7 adet hipotez kurulmuştur. 6 hipoteze OneWayAnova testi uygulanmış ve 1 hipoteze ise IndependentSample T testi uygulanmıştır. Araştırma hipotezlerinin 3'ü kabul edilmiş ve 4'ü reddedilmiştir. Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecine yönelik memnuniyet düzeyleri cinsiyet, öğrenim türü ve mesleki tecrübe değişkenine göre farklılaşması istatistiksel olarak anlamlıdır hipotezleri kabul edilmiştir. Muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecine yönelik memnuniyet düzeyleri yaş, mesleki unvan, mükellef sayısı ve aylık ortalama gelir düzeyi değişkenlerine göre farklılaşması istatistiksel olarak anlamlıdır hipotezleri ise reddedilmiştir.

Sonuç olarak ise muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm sürecindeki memnuniyet düzeyleri muhasebe meslek mensuplarının yaş, cinsiyet, öğrenim türü, mesleki unvan, mesleki tecrübe, mükellef sayısı ve aylık ortalama gelir düzeyi gibi demografik özelliklerine göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Hipotez sonuçlarının kabul ve red durumu dikkate alındığında ise muhasebe meslek mensuplarının öğrenim türü ve mesleki tecrübelerinin e-dönüşüm sürecindeki memnuniyetlerini ve algılarını etkilediği sonucuna da ulaşılmaktadır. Bundan sonraki çalışmalarda ise e-dönüşümün zorunlu bir uygulama olduğunun bilincinde olarak üniversitelerdeki muhasebe eğitiminin bu zorunluluğun göz önünde bulundurularak verilmesi ve muhasebe eğitimi alan öğrencilerin e-dönüşüm uygulamaları ile ilgili farkındalığını ve algılarını test etmek amacı ile ilgili farklı çalışmalar ortaya konulabilmektedir.

Kaynakça

- Allahverdi, M. ve Karaer, M. (2019). E-Dönüşümün Muhasebe Mesleği Yeterlilikleri Üzerindeki Etkileri Ve Türkiye'de Lisans Düzeyi Muhasebe Eğitiminin Mesleki Yeterlilikler Açısından Analizi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 21(1), 246-273.
- Çetin, H, ve Tevfik E. (2015). Muhasebe Meslek Mensupları Tarafından Bürolarda Kullanılan Muhasebe Paket Programı Seçimi: Konya İline Yönelik Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 29(1), 83-100.
- Çınar, O. Ve Güney, S. (2012). Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Sorunlar Hakkındaki Görüşleri: Erzurum Örneği. *Ekev Akademi Dergisi*, 16(50), 259-272.

- Dogan, U. ve Tercan, Y. (2015). E-Defter İle Neler Değişti, Neler Değişecek? <https://www.tayyarates.com.tr/single-post/2015/04/01/eDefter-%C4%B0le-Neler-De%C4%9Fi%C5%9Fti-Neler-De%C4%9Fi%C5%9Fcek>, (Erişim Tarihi, 18.12.2019)
- Elçin, R. Gerekan, B. ve Usta, B. (2018). E-Fatura, E-Defter Ve E-Arşiv Uygulamalarına Geçiş Sürecinde Yaşanan Sorunlar: Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Üzerine Bir Araştırma. *Mali Çözüm Dergisi*, Mart-Nisan, 13-42.
- Gökçen, G. ve Özdemir, M. (2016). Türkiye’de Muhasebe Uygulamalarından E-Defter Ve E-Fatura Uygulaması. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 12(46), 137-154.
- Gönen, S. ve Solak, B. (2017). Maliye Bakanlığı E-Dönüşüm Sürecinin Muhasebe Meslek Mensupları Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Bir Alan Araştırması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 63-80.
- Güney, S. Ve Özyiğit, H. (2015). Muhasebedeki Verilerin Yönetimde Kullanılması Ve Elektronik Muhasebe Verilerinin Yönetim Kararlarına Etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(53), 279-297.
- Hatunoğlu, Z. ve İsmail, B. (2010). Muhasebe Bürolarında Bilgisayar ve İnternet Kullanımının Faydaları ile İş Yeri Özellikleri Arasındaki İlişki: Bir Alan Araştırması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C(13), 88-129.
- <https://ebelge.gib.gov.tr/earsivhakkinda.html> (Erişim Tarihi, 18.12.2019).
- <https://ebelge.gib.gov.tr/efaturahakkinda.html> (Erişim Tarihi, 18.12.2019).
- <https://ebelge.gib.gov.tr/eirsaliyehakkinda.html> (Erişim Tarihi, 18.12.2019).
- <https://ebelge.gib.gov.tr/emustahsilhakkinda.html> (Erişim Tarihi, 21.12.2019).
- Kalaycı, Ş., (2008), *Spss Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Karasioğlu, F. ve Garip Okan. (2019). E-Muhasebe Uygulamaları Kapsamında Güncel Sorunlar Ve Çözüm Önerileri: Karaman’da Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(2), 433-446.
- Tektüfekçi, F. (2013). Bilişim Teknolojilerindeki Gelişmelerin Muhasebe Uygulamalarına Etkisi: E-Muhasebe. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(2), 89- 102.
- Tektüfekçi, F. (2017). E-Dönüşüm Sürecinde E-Muhasebe Uygulamaları: Türkiye Örneği. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 12(1), 79-88.
- TURMOB, (2020) Kurumsal Yapı, <https://turmob.org.tr/istatistikler/c8172e63-2bef-4919-a863-86e403bdfd0a/meslek-mensubu-dagilim-tablosu--sm-smmm>, (Erişim: 21.10.2020)
- Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 487) 17. 12. 2017 tarih ve 30273 sayılı Resmi Gazete.
- Yürekli, E. Gönen, S. ve Şahiner, A. (2016). E-Fatura Uygulamasına İlişkin Bir Değerlendirme. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (35), 290-302.